

University of Tehran Press

The Advisory Jurisdiction of ITLOS: An Overview of the Request for An Advisory Opinion by the SRFC

Mohamad Setayeshpur^{1✉} | Seyed Yaser Ziaee² | Mahdi Keykhosravi³

1. Corresponding Author; Assistant Prof., Department of International Law, Faculty of Law, University of Qom, Qom, Islamic Republic of Iran. Email: mohamadsetayeshpur@yahoo.com
2. Associate Professor, International Law Department, University of Qom, Qom, Islamic Republic of Iran. Email: yaserziaee@gmail.com
3. Ph.D. in International Law, Faculty of Law, University of Qom, Qom, Islamic Republic of Iran. Email: mkeykhosravi@alumni.ut.ac.ir

Article Info	Abstract
<p>Article Type: Research Article</p> <p>Pages: 793-809</p> <p>Received: 2020/05/15</p> <p>Received in revised form: 2020/09/03</p> <p>Accepted: 2020/10/24</p> <p>Published online: 2023/06/22</p> <p>Keywords: <i>dynamism of international law, the International Tribunal for the Law of the Sea, international jurisdiction, advisory opinion, the Sub-Regional Fisheries Commission (SRFC).</i></p>	<p>Following the request from the Sub-Regional Fisheries Commission (SRFC) for an advisory opinion, the International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS) addressed its advisory jurisdiction. This paper aims to examine this aspect of the ITLOS Advisory Opinion of 2 April 2015. The research method is descriptive – analytical and the information has been collected through library sources. The paper will explain that with a functionalist approach and an evolutionary interpretation of Article 21 of the ITLOS Statute and Article 138 of the Rules of the Tribunal, ITLOS established that the full Tribunal has jurisdiction to give the advisory opinion requested by the SRFC and this authority is not merely for the Seabed Disputes Chamber. This advisory opinion paves the way for other bodies to obtain an advisory opinion from the Tribunal as regards the international law of the sea. It can rightly be considered a new way for the Tribunal and lead to the development the law of the sea.</p>
<p>How To Cite</p>	<p>Setayeshpur, Mohamad; Ziaee, Seyed Yaser; Keykhosravi, Mahdi (2023). The Advisory Jurisdiction of ITLOS: An Overview of the Request for An Advisory Opinion by the SRFC. <i>Public Law Studies Quarterly</i>, 53 (2), 793-809. DOI: https://doi.com/10.22059/jplsq.2022.342886.3084</p>
<p>DOI</p>	<p>10.22059/jplsq.2022.342886.3084</p>
<p>Publisher</p>	<p>University of Tehran Press. </p>

انتشارات دانشگاه تهران

فصلنامه مطالعات حقوق عمومی

شاپا الکترونیکی: ۸۱۳۹-۲۴۲۳

دوره: ۵۳، شماره: ۲

تابستان ۱۴۰۲

Homepage: <http://jplsqt.ac.ir>

صلاحیت مشورتی دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای:

کاوشی در پرونده درخواست نظر مشورتی کمیسیون منطقه‌ای شیلات

«... جامه کهنه‌ست ز بزاز نو»

(مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، دیوان شمس، غزل شماره ۲۲۶۲)

محمد ستایش‌پور^۱ | سید یاسر ضیایی^۲ | مهدی کیخسروی^۳

۱. نویسنده مسئول؛ استادیار حقوق بین‌الملل دانشکده حقوق دانشگاه قم، قم، جمهوری اسلامی ایران. رایانامه: mohamadsetayeshpur@yahoo.com

۲. دانشیار حقوق بین‌الملل دانشکده حقوق دانشگاه قم، قم، جمهوری اسلامی ایران. رایانامه: yaserziaee@gmail.com

۳. دانش‌آموخته دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه قم، قم، جمهوری اسلامی ایران. رایانامه: mkeykhosravi@alumni.ut.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: پژوهشی</p> <p>صفحات: ۸۰۹-۷۹۳</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۵</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۶/۱۲</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۰۲</p> <p>تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۲/۰۴/۰۱</p> <p>کلیدواژه‌ها: پویایی حقوق بین‌الملل، دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای، صلاحیت بین‌المللی، کمیسیون منطقه‌ای شیلات، نظر مشورتی.</p>	<p>دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای، متعاقب درخواست کمیسیون منطقه‌ای شیلات برای صدور نظر مشورتی، این فرصت را جست تا به صلاحیت خود برای صدور چنین نظری بپردازد. جستار حاضر بر آن شده است تا از رهگذر استدلال‌های مطروحه در پرونده شماره ۲۱ دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای، به تحلیل صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای برای صدور نظر مشورتی در سنجه حقوق بین‌الملل بپردازد. روش پژوهش در نوشتار پیش رو، روش توصیفی - تحلیلی است و اطلاعات از طریق تدقیق در منابع کتابخانه‌ای و اسنادی گردآوری شده‌اند. مقاله پیش رو ایضاً کرده که دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای پس از چالش‌های فراوانی که فراروی خود یافته است، با رویکردی کارکردگرایانه و تفسیری تکاملی از ماده ۲۱ اساسنامه و ماده ۱۳۸ مجموعه قواعد دیوان، در سال ۲۰۱۵ میلادی حکم داد که دیوان به‌مثابه یک کل، می‌تواند نظر مشورتی صادر کند و این صلاحیت، منحصر به شعبه دعاوی بستر دریا نیست. این نظر مشورتی (پرونده شماره ۲۱)، راه را هموار ساخته است تا هر دولت یا سازمان بین‌المللی بتواند در حیطه موضوعات مربوط به دریاهای از کل دیوان با تمام شعبی که دارد درخواست نظر مشورتی کند. چنین درخواستی منوط به آن است که رضایت پیشینی یا پسینی خود را به‌نحوی از انحصار اعلام کرده باشد؛ مهمی که به حق، می‌تواند راهکاری نو برای مرجعی از پیش موجود دانسته شود و برود تا به توسعه تدریجی و وحدت مقرره‌ای در این زمینه از حقوق بین‌الملل بینجامد.</p>
استناد	ستایش‌پور، محمد؛ ضیایی، سید یاسر؛ کیخسروی، مهدی (۱۴۰۲). صلاحیت مشورتی دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای: کاوشی در پرونده درخواست نظر مشورتی کمیسیون منطقه‌ای شیلات. <i>مطالعات حقوق عمومی</i> ، ۵۳ (۲)، ۸۰۹-۷۹۳.
DOI	DOI: https://doi.com/10.22059/jplsqt.2022.342886.3084
DOI	10.22059/jplsqt.2022.342886.3084
ناشر	مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

۱. مقدمه

دیوان بین‌المللی حقوق دریاها به‌عنوان سازوکار حقوقی در حل و فصل مسألت‌آمیز اختلافات بین‌المللی در زمینه مسألت مربوط به دریاها که در گستره جهانی از صلاحیت بین‌المللی برخوردار است، در پی درخواست کمیسیون منطقه‌ای شیلات^۱ به‌عنوان یک سازمان بین‌المللی دولتی این فرصت را به‌دست آورد تا برای نخستین مرتبه به این مسأله بپردازد که آیا دیوان بین‌المللی حقوق دریاها با تمام شعب و به تعبیری دیوان به‌مثابه یک کل، از صلاحیت صدور نظر مشورتی برخوردار است یا خیر (Schatz, 2016a: 386). کمیسیون منطقه‌ای شیلات، یک سازمان مبتنی بر معاهده است که در سال ۱۹۸۵ میلادی تأسیس شده و متشکل از هفت کشور از آفریقای غربی است^۲؛ این کشورها عبارت‌اند از: سنگال، دماغه سبز^۳، گامبیا، گینه، گینه بیسائو، موریتانیا و سیرالئون (Babu, 2015: 245 & 246).^۴

پیش از این، شعبه دعوی بستر دریا، در سال ۲۰۱۱ میلادی، یک بار مبادرت به صدور نظر مشورتی کرده است (پرونده شماره ۱۷).^۵ هرچند هیچ تردیدی در صلاحیت صدور نظر مشورتی شعبه دعوی بستر دریا وجود ندارد (ITLOS Advisory Opinion, 2011: 2, 3 & 71)، اما درخواست کمیسیون منطقه‌ای شیلات به‌جای شعبه مورد اشاره، کل دیوان را خطاب قرار داده بود (Schatz, 2016 b: 328). این موضوع موجب شد تا کشورها و سازمان‌های بین‌المللی مختلف مبادرت به ارائه لوایح کرده و اندیشمندان در این باره اظهار نظر کنند. صرف‌نظر از مسألت ماهوی حائز اهمیتی که در خصوص ماهیگیری غیرقانونی، گزارش نشده و ساماندهی نشده^۶ در این قضیه، درخواست

1. Sub-Regional Fisheries Commission (SRFC)

۲. از این رو در آثار حقوقی، گاهی از این سازمان، به کمیسیون شیلات آفریقای غربی (West African Fisheries Commission) نیز یاد شده است (see Treves, 2017: 313).

3. Cape Verde

4. Also see <http://spsrpf.org/en/documents-and-institutional-resources>

5. See <https://www.itlos.org/en/main/cases/list-of-cases/case-no-17/>

6. Illegal, Unreported and Unregulated Fishing (IUU Fishing)

ماهیگیری غیرقانونی، گزارش نشده و ساماندهی نشده، دامنه وسیعی از اقدامات را در برمی‌گیرد (Musto & Papastavridis, 2021: 260 & 261). مطابق با تعریفی که سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (موسوم به فائو) ارائه کرده، ارتکاب ماهیگیری غیرقانونی، گزارش نشده و ساماندهی نشده هم در دریای آزاد و هم در آب‌های تحت صلاحیت ملی متصور است (Fao, Doc., 2001: 2). ماهیگیری غیرقانونی، به این معناست که ماهیگیری در مغایرت با تعهدات حقوقی داخلی یا تعهدات حقوقی بین‌المللی باشد. ماهیگیری گزارش نشده، هرگونه عدم ارائه گزارش یا ارائه گزارش غلط را که نقض تعهد حقوقی داخلی یا بین‌المللی باشد، شامل می‌شود (Fao, Doc., 2001: 2; Taghizadeh, 2021: 7). ماهیگیری ساماندهی نشده، صیدی است که کشتی‌های بدون تابعیت در مناطقی که تحت صلاحیت داخلی یا مدیریت سازمان‌های مدیریت ماهیگیری‌های منطقه‌ای انجام می‌دهند و همین‌طور در وضعیتی که کشتی دارای

شده‌اند، پرونده، این مسیر را میسور ساخته است تا به ظرفیتی کارآمد در سازوکاری از پیش موجود پرداخته شود (ITLOS Press Release, 2015: 1).

جستار حاضر بر آن شده است تا به تحلیل صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاها برای صدور نظر مشورتی در سنجه حقوق بین‌الملل بپردازد و ضمن تحلیل روشی که دیوان در این راه از آن بهره گرفته است، مشخص سازد که از این پس، چگونه می‌توان از دیوان گفته‌شده درخواست نظر مشورتی کرد. نوشتار پیش‌رو بر آن است تا به چند و چون استدلال‌های مطروح بپردازد و در نهایت ظرفیت فراروی جامعه بین‌المللی برای درخواست صدور چنین نظری از سوی دیوان بین‌المللی حقوق دریاها را مطرح کند.^۱ به این منظور، در سطور حاضر، روش پژوهش توصیفی - تحلیلی است و برای گردآوری اطلاعات از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی استفاده شده است.

۲. زمینه‌های درخواست نظر مشورتی کمیسیون منطقه‌ای شیلات

کمیسیون منطقه‌ای شیلات به‌عنوان سازمان بین‌المللی دولتی که متشکل از هفت کشور آفریقای غربی است،^۲ نسبت به اقداماتی که در منطقه انحصاری اقتصادی دول عضو سازمان صورت می‌گرفت و کمیسیون، آن را ماهیگیری غیرقانونی، گزارش نشده و ساماندهی نشده می‌دانست، مخالفت داشت (Written Statement of the Permanent Secretariat of the SRFC in SRFC Case, 2013: 1). این سازمان که رسالت آن همکاری در مسائل مربوط به شیلات است، قائل به آن بود که ماهیگیری غیرقانونی، گزارش نشده و ساماندهی نشده، بیش از اندازه در آن منطقه صورت گرفته و موجب شده است تا توان دولت‌های عضو کمیسیون برای حفظ صنایع ماهیگیری خویش و تهیه پروتئین ماهی برای جمعیت خود، کاهش یابد (Written Statement of the Permanent Secretariat of the SRFC in SRFC Case, 2013: 1). کمیسیون منطقه‌ای شیلات بر آن شد تا در خصوص مشکلات جدی ماهیگیری غیرقانونی، گزارش نشده و ساماندهی نشده در منطقه انحصاری اقتصادی دول عضو کمیسیون از دیوان بین‌المللی

پرچم، در مناطقی که تحت صلاحیت داخلی نیستند یا تحت مدیریت سازمان‌های مدیریت ماهیگیری منطقه‌ای نیستند، در مغایرت با تعهدات دولت صاحب پرچم برای حفاظت از منابع زنده اقدام به ماهیگیری کند، آن ماهیگیری نیز ساماندهی نشده است (Fao, Doc., 2001: 2 & 3).

۱. مهمی که به‌رغم اهمیت آن، در ادبیات فارسی حقوق بین‌الملل به آن پرداخته نشده است؛ حال آنکه در ادبیات انگلیسی حقوق بین‌الملل به‌دقت در جستارهای مختلف به آن نظر دوخته شده است. تنها یک مقاله به فارسی در این باره نگاشته شده و آن، در خصوص پرسش‌های چهارگانه ماهوی است و به اقتضای موضوع آن تنها در حد دو خط به صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاها برای صدور نظر مشورتی پرداخته شده است (صالحی، ۱۳۹۵: ۱-۱۲).

2. See <http://spsr.org/en/documents-and-institutional-resources>

حقوق دریاها مشورت بخوهد. کمیسیون از سه رکن کنفرانس وزرا^۱، کمیته هماهنگی^۲ و دبیرخانه دائمی^۳ تشکیل شده است و هدف آن، تضمین هماهنگی سیاستگذاری داخلی دول عضو در زمینه نگهداری، حفاظت و بهره‌برداری از منابع شیلات و نیز افزایش همکاری در جهت رفاه مردم آن کشورهاست (SRFC Convention, 1985: Introduction; Boon, 2013: 1).

کنفرانس وزیران کمیسیون منطقه‌ای شیلات در جلسه فوق‌العاده چهاردهم خود در ۲۵ تا ۲۹ مارس ۲۰۱۳ در داکار سنگال از دبیرخانه دائمی این کمیسیون خواست تا از دیوان بین‌المللی حقوق دریاها درخواست نظر مشورتی کند (Resolution of the Conference of Ministers of the SRFC, 2013, paras.1-3).

در واکنش به این درخواست، بیست‌ودو کشور عضو کنوانسیون حقوق دریاها^۴ و شش سازمان بین‌المللی، شامل سازمان ملل متحد، سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد، اتحادیه بین‌المللی برای حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی^۵، سازمان کشت آبی و شیلات آمریکای مرکزی^۶، کارگزاری میدانی شیلات^۷، سازوکار ماهیگیری منطقه کارائیب^۸، هر کدام با منافع مختلف، نزد دیوان بین‌المللی حقوق دریاها مبادرت به ارائه لوایح کتبی خود کردند^۹ و رسیدگی‌های شفاهی در سپتامبر ۲۰۱۴ صورت گرفت. ^{۱۰} شایسته توجه است که در این خصوص، صندوق جهانی طبیعت^{۱۱}، گزینه‌ای از موضع خویش را تحت «دوست دادگاه»^{۱۲} ارائه کرد. در خصوص مفهوم «دوست دادگاه» گفتنی است که این مفهوم برگرفته از حقوق آنگلو ساکسون است که به آرامی پا به عرصه حقوق بین‌الملل نهاده است؛ باری هنوز در حقوق بین‌الملل به اندازه حقوق داخلی رواج ندارد (رمضانی قوام‌آبادی، ۱۳۸۳: ۱۶۴ و ۱۶۵). این مسئله مرجع رسیدگی کننده را مجاز می‌دارد تا به منظور

1. The Conference of Ministers

2. The Coordination Committee

3. The Permanent Secretariat

۴. پادشاهی عربستان سعودی، آلمان، نیوزیلند، جمهوری خلق چین، جمهوری فدرال سومالی، ایرلند، ایالات فدرال میکرونزی، استرالیا، ژاپن، جمهوری پرتغال، جمهوری شیلی، جمهوری آرژانتین، انگلستان، پادشاهی تایلند، پادشاهی هلند، جمهوری کوبا، جمهوری فرانسه، پادشاهی اسپانیا، مونته‌نگرو، کنفدراسیون سوئیس و جمهوری سوسیال دموکرات سری لانکا از آن جمله هستند.

5. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN)

6. Central American Fisheries and Aquacultural Organization

7. Forum Fisheries Agency

8. Caribbean Regional Fisheries Mechanism

۹. برای ملاحظه متن کامل لوایح کتبی این کشورها مراجعه کنید به:

<https://www.itlos.org/en/main/cases/list-of-cases/case-no-21/>

۱۰. گفتنی است که سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی می‌توانند مطابق با مجموعه قواعد دیوان بین‌المللی حقوق دریاها،

لایحه کتبی خود را به دیوان تقدیم کنند (ITLOS Rules, 1997: Art. 138, para. 3 & Art. 133, para. 3).

11. The World Wide Fund for Nature (WWF)

12. Amicus Curiae

هرچه شفاف‌تر شدن موضوع مورد اختلاف، از اشخاص و نهادهایی که در اختلاف مربوطه بی‌طرف هستند، خواسته شود که داده‌ها و اطلاعاتی را به آن بدهند (رمضانی قوام‌آبادی، ۱۳۸۳: ۱۶۶). بیشتر بعضاً در رویه محاکم بین‌المللی کیفری و به‌طور خاص دادگاه بین‌المللی کیفری برای یوگسلاوی سابق وجود داشته است. دیوان بین‌المللی دادگستری نیز در اولین دستور خود در خصوص نظر مشورتی در خصوص اعلامیه یکجانبه استقلال توسط نهادهای خودمختاری کوزوو از نویسندگان اعلامیه استقلال نیز درخواست می‌کند تا اطلاعات خود را تسلیم دیوان کنند.^۱ کاربست این گزاره در قضیه مطروح را که مسئله‌ای حقوقی در زمینه دریاهاست، می‌توان امری نو دانست. نیز گفتنی است که ایالات متحده آمریکا مبادرت به ارائه لایحه کرد. درست است که ایالات متحده آمریکا عضو کنوانسیون حقوق دریاهای نیست، اما با توجه به اینکه ایالات متحده به عضویت موافقت‌نامه ۱۹۹۵ ذخایر ماهیان مهاجر و دوکاشانه‌ای درآمده است، ایالات متحده آمریکا نیز لایحه خود را تقدیم کرد.

قضیه یادشده، صرف‌نظر از مسائل ماهوی، متضمن احراز راهکاری است که نه‌تنها بیشتر در دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای مسبوق به سابقه نیست، بلکه حتی به‌صراحت از عبارت‌پردازی‌های هیچ‌یک از اسناد مربوط بر نمی‌آید. دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای یک مرجع قضایی است که به موجب کنوانسیون سازمان ملل متحد در خصوص حقوق دریاهای (زین پس «کنوانسیون حقوق دریاهای») ایجاد و بر آن شده است تا اختلافات در خصوص تفسیر و اجرای کنوانسیون حقوق دریاهای و دیگر موافقت‌نامه‌هایی را که در دایره صلاحیتی دیوان باشند، رسیدگی کند (UNCLLOS, 1982; Tanaka, 2018: 228). پیش از درخواست کمیسیون منطقه‌ای شیلات از دیوان برای صدور نظر مشورتی، شعبه دعاوی بستر دریا که از نهادهای این دیوان دانسته می‌شود، یک بار در سال ۲۰۱۱ میلادی، نظر مشورتی صادر کرده و آن در زمینه مسئولیت‌ها و تعهدات دول حامی افراد و نهادها در مورد فعالیت در آن ناحیه است (Freestone, 2011: 1).^۲ درخواست کمیسیون منطقه‌ای شیلات در سال ۲۰۱۳ میلادی، از کل دیوان بود؛ این در حالی است که نظر مشورتی در سال ۲۰۱۱ میلادی (پرونده شماره ۱۷)، متعاقب درخواست مقام بین‌المللی اعماق دریاهای از شعبه دعاوی بستر دریا صادر شده است (Anton et. al. 2011: 9 & 10; Romee van der Mare, 2015: 1)؛ و به این ترتیب با اینکه نظر مشورتی در زمره اسناد صادرشده از سوی دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای آمده و اساساً در دایره قضایای مطروح نزد دیوان درج شده است^۳، اما همان‌طور که آلمان نیز در لایحه‌ای که تقدیم دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای کرده، به آن اشاره کرده است، شعبه دعاوی بستر دریا نظر مشورتی صادر کرد نه کل دیوان (ITLOS Advisory Opinion,

1. ICJ Decision 17 October 2008, Genral List No. 141.

2. See <https://www.itlos.org/en/main/cases/list-of-cases/case-no-17/>

۳. قضیه شماره ۱۷

2011: 5-7; Written Statement of the Germany in SRFC Case, 2013: 147 & 148) اساساً، در این مورد، مقام بین‌المللی اعماق دریاها از شعبه دعای بستر دریا درخواست پاسخ داشت (2 & 1 ITLOS Advisory Opinion, 2011).

افزون بر شعبه دعای بستر دریا، پنج شعبه موقتی مشغول به کارند که عبارت‌اند از: شعبه رسیدگی اختصاری^۱، شعبه اختلافات شیلاتی^۲، شعبه اختلافات در خصوص محیط زیست دریایی^۳، شعبه اختلافات در زمینه تحدید حدود دریایی^۴، شعب تحت بند ۲ ماده ۱۵ اساسنامه (این شعب، در اصطلاح، «شعب ویژه»^۵ نامیده می‌شوند که برای رسیدگی به دعای خاص با موافقت اصحاب دعوا تشکیل می‌شوند)؛ نیز مضاف بر شعب، کمیته‌های شش‌گانه‌ای تحت لوای دیوان کار می‌کنند که عبارت‌اند از: کمیته قواعد و رویه قضایی^۶، کمیته بودجه و مالی^۷، کمیته مربوط به کارمندان و امور اداری^۸، کمیته مربوط به کتابخانه، اسناد و انتشارات^۹، کمیته مربوط به سازه‌ها و سیستم‌های الکترونیکی^{۱۰} و کمیته روابط عمومی^{۱۱}.

۳. صلاحیت در صلاحیت برای صدور نظر مشورتی: گذر از چالش‌ها

دیوان بین‌المللی حقوق دریاها در پاسخ به پرسش‌های کمیسیون منطقه‌ای، با مسائل ماهوی نه‌چندان کمی روبه‌رو بود^{۱۲} که بیشتر به مسئولیت دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی برای ماهیگیری غیرقانونی،

1. Chamber of Summary Procedure
2. Chamber of Fisheries Disputes
3. Chamber for Marine Environment Disputes
4. Chamber for Maritime Delimitation Disputes
5. Special Chambers
6. Chambers Under Article 15, Paragraph 2, of the ITLOS Statute
7. Committee on Rules and Judicial Practice
8. Committee on Budget and Finance
9. Committee on Staff and Administration
10. Committee on Library, Archives and Publications
11. Committee on Buildings and Electronic Systems
12. Committee on Public Relations

۱۳. شایسته توجه است که کمیسیون منطقه‌ای شیلات، مبادرت به طرح چهار پرسش از دیوان بین‌المللی کرده است. با توجه به اینکه سطور حاضر بر آن شده‌اند تا از رهگذر تحلیل‌های صورت‌گرفته در این پرونده، به صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاها برای صدور نظر مشورتی نظر بدوزد، از این‌رو پرداختن به استدلال‌های دیوان در رسیدگی ماهوی و پاسخ به پرسش‌های مطروحه از دامنه شمول موضوع سطور حاضر خارج است. کمیسیون منطقه‌ای شیلات، چهار پرسش ذیل را از دیوان بین‌المللی حقوق دریاها پرسیده است؛ نخست: «در مواردی که در محدوده مناطق انحصاری اقتصادی دولت‌های ثالث عضو، فعالیت‌های ماهیگیری غیرقانونی، گزارش نشده و سامان‌دهی نشده صورت می‌گیرد، دولت صاحب پرچم چه تعهداتی دارد؟» دوم: «دولت صاحب پرچم تا چه اندازه به جهت فعالیت‌های ماهیگیری غیرقانونی، گزارش نشده و سامان‌دهی نشده که از جانب کشتی‌هایی که تحت پرچم آن حرکت می‌کنند، باید

گزارش نشده و ساماندهی نشده مربوط هستند (Tanaka, 2015: 318). در این راه، پاسخ دادن به پرسش‌های کمیسیون منطقه‌ای شیلات در قالب نظر مشورتی، منطقاً مستلزم آن است که دیوان بین‌المللی حقوق دریاها احراز کند از صلاحیت صدور نظر مشورتی برخوردار است. تا آن روز، هرگز این مجال حاصل نشده بود که دیوان، به موضوع صلاحیت کل شعب، نه صرفاً شعبه دعوی بستر دریا، برای صدور نظر مشورتی پردازد.

دیوان بین‌المللی حقوق دریاها نظیر دیوان بین‌المللی دادگستری نخست به مسئله صلاحیت می‌پردازد و در صورت احراز صلاحیت خود وارد ماهیت دعوا می‌شود (Tanaka, 2018: 229 & 230). دیوان بین‌المللی حقوق دریاها، در خصوص دعوی متقابل نیز، احراز صلاحیت پیش از رسیدگی به دعوا را بایسته می‌داند، چه رسد به دعوی اصلی که مقتضای دادگستری در پهنه بین‌المللی است (محبی و آذری، ۱۳۹۵: ۳۹). به همین سبب هم بنا به حکم منطقی، چه در درخواست برای صدور رأی توافقی و چه در درخواست برای صدور نظر مشورتی، مقتضی است که نخست به مسائل صلاحیتی پرداخته شود.

۳.۱. استدلال در خصوص صلاحیت مشورتی دیوان بین‌المللی حقوق دریاها

کمیسیون منطقه‌ای شیلات، به حکم منطق نخست بر صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاها نظر دوخته و کوشیده است تا از رهگذر استدلال‌های خود تحلیل کند که دیوان بین‌المللی حقوق دریاها به‌مثابه یک کل، از صلاحیت صدور نظر مشورتی برخوردار است. از این رو کمیسیون منطقه‌ای شیلات، پیش از آنکه به طرح پرسش از دیوان پردازد، در درخواست نظر مشورتی خود، نخست به ماده ۲۱ اساسنامه دیوان بین‌المللی حقوق دریاها استناد کرد (ITLOS Statute, 2018: Art. 21)؛ «صلاحیت دیوان، تمام دعوای و درخواست‌های تقدیمی نزد آن را در برمی‌گیرد که مطابق با این کنوانسیون باشد و [نیز] تمام موضوعاتی که به‌طور خاص در هر موافقت‌نامه دیگری مقرر شده باشد که صلاحیت را به آن داده باشد» (ITLOS Statute, 2018). کمیسیون منطقه‌ای شیلات، افزون بر ماده ۲۱ اساسنامه دیوان به ماده ۱۳۸ قواعد دیوان استناد^۱ و اظهار کرد «در صورتی که موافقت‌نامه‌ای بین‌المللی در ارتباط با اهداف

مسئول دانسته شود؟» سوم: «در وضعیتی که پروانه صید در چارچوب یک موافقت‌نامه بین‌المللی با دولت صاحب پرچم یا با یک سازمان بین‌المللی، به کشتی اعطا شده است، آیا آن دولت یا سازمان بین‌المللی مسئول نقض قوانین ماهیگیری دولت ساحلی توسط کشتی مطروح قلمداد می‌شوند؟»؛ چهارم: «حقوق و تعهدات دولت ساحلی در تضمین مدیریت پایدار ذخایر مشترک و ذخایر با منفعت جمعی، به‌ویژه گونه‌های سطح‌زی ریز ۱۳ و تن ماهیان ۱۳، چیست؟ (ITLOS Advisory Opinion, 2015: 8)

۱. دیوان به موجب ماده ۱۶ اساسنامه، ضمیمه ششم کنوانسیون حقوق دریاها، در ۲۸ اکتبر ۱۹۹۷، قواعد دیوان بین‌المللی حقوق دریاها را تصویب کرده است. صدر ماده ۱۶ اساسنامه دیوان بین‌المللی حقوق دریاها تصریح کرده است که «دیوان، قواعد را

این کنوانسیون به طور خاص، طرح درخواست چنین نظری را در دیوان مقرر داشته باشد» دیوان می‌تواند در زمینه مسئله حقوقی، نظر مشورتی بدهد (ITLOS Rules, 1997: Art. 138). نیز گفتنی است که چنین درخواستی را می‌توان از طریق هر یک از ارکانی که به موجب یا مطابق با آن موافقت‌نامه، اختیار درخواست نظر مشورتی داده شده باشد، نزد دیوان مطرح کرد (ITLOS Rules, 1997: Art. 138).

کمیسیون یادشده، پس از تکیه بر ماده ۲۱ اساسنامه دیوان و ماده ۱۳۸ قواعد دیوان، به ماده ۳۳ کنوانسیون «تعیین شرایط حداقلی برای دسترسی و بهره‌برداری از منابع دریایی در مناطق دریایی تحت صلاحیت دولت‌های عضو کمیسیون منطقه‌ای شیلات»^۱ مورخ ۲۰۱۲ (زین پس «کنوانسیون ۲۰۱۲ شرایط حداقلی») اشاره کرد (صالحی، ۱۳۹۵: ۲). این ماده مقرر می‌دارد که «کنفرانس وزیران کمیسیون منطقه‌ای شیلات می‌تواند دبیرکل دائم کمیسیون منطقه‌ای شیلات را مجاز دارد تا موضوع معین را نزد دیوان بین‌المللی حقوق دریاها برای نظر مشورتی مطرح سازد» (MAC Convention, 2012: Art. 33).

در این باره گفتنی است که اجلاس نوزدهم کنفرانس وزیران کمیسیون منطقه‌ای شیلات، از دبیرکل دائمی خواست تا از دیوان بین‌المللی حقوق دریاها درخواست نظر مشورتی کند. دبیرخانه با استناد به ماده ۱۳۱ قواعد دیوان، اسناد ذیل را به پیوست درخواست خود تقدیم کرد (ITLOS Rules, 1997: Art. 131)؛ قطعنامه مصوب وزیران، کنوانسیون ۲۰۱۲ شرایط حداقلی، کنوانسیون ۱۹۸۵ و اصلاحیه ۱۹۹۳ آن که تأسیس‌کننده کمیسیون منطقه‌ای شیلات هستند (Amendment to Convention of 29th March 1985 on Establishing the SRFC, 1993). نیز یادداشت فنی^۲ در زمینه پیش‌نویس و تصویب کنوانسیون ۲۰۱۲ شرایط حداقلی نیز ضمیمه شد (Resolution of the Conference of Ministers of the SRFC, 2013: 1).

صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاها برای ارائه نظر مشورتی با مخالفت کشورهای متعددی روبه‌رو شد، اما در این میان، برخی از دیگر کشورها حتی هیچ سوآلی در زمینه صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاها مطرح نکردند. سازمان ملل متحد نیز در لایحه کتبی خود، همین رویکرد را اتخاذ کرد. سازمان ملل متحد نیز خدشه‌ای به صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاها برای صدور نظر مشورتی وارد نکرد (Written Statement of the UN in SRFC Case, 2013: 813). در این باره، حتی برخی اظهار کردند که دیوان بی‌شک از این اختیار برخوردار است (Stephens, 2015: 1). به‌طور مثال، آلمان از امکان درخواست نظر مشورتی از دیوان بین‌المللی حقوق دریاها استقبال و اظهار کرد که صدور نظر مشورتی از

برای اعمال کارکردهای خود، تنظیم می‌کند...». مجموعه قواعد دیوان در تارنمای زیر قابل دسترس است:

https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/basic_texts/statute_en.pdf

1. Convention on the Determination of the Minimal Conditions for Access and Exploitation of Marine Resources within the Maritime Areas under the Jurisdiction of the Member States of the Sub-Regional Fisheries Commission (MAC Convention).

2. The Technical Note

سوی دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای می‌تواند موجب تقویت نقش جامع دیوان در موضوع‌های مربوط به حقوق دریاهای شود (Written Statement of the Germany in SRFC Case, 2013: 1).

اتحادیه اروپا در لایحه کتبی خود که در ۲۱ نوامبر ۲۰۱۳، در خصوص پرونده شماره ۲۱، به دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای تقدیم نمود، تصریح کرد که تقدیم لایحه کتبی، هیچ خدشه‌ای به مسئله صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای برای بررسی درخواست نظر مشورتی وارد نمی‌سازد (Written Statement of the EU in SRFC Case, 2013: 418). در واقع، برخورداری دیوان از صلاحیت صدور نظر مشورتی می‌تواند زمینه‌ای نو به حساب آید (Tanaka, 2015, 330 & 331). به خصوص آنکه در سال‌های اخیر، گاهی سخن از کم‌کارآمدی دیوان به میان آمده بود (Akende, 2011: 1). در ادامه، به نقد و تحلیل استدلال در خصوص صلاحیت مشورتی دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای پرداخته می‌شود.

۲.۳. نقد و تحلیل استدلال در خصوص صلاحیت مشورتی دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای

دایره صلاحیتی دیوان در صدور نظر مشورتی، مورد اختلاف بود، چراکه نه کنوانسیون حقوق دریاهای و نه اساسنامه دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای، به‌طور مشخص، به چند و چون آن نپرداخته‌اند (ITLOS Advisory Opinion, 2015: 3-5). اساسنامه دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای در ماده ۴۰ سخن از نظر مشورتی به میان آورده است (ITLOS Statute, 1982, Art. 40)؛ ولی با توجه به اینکه ماده یادشده چند و چون درخواست نظر مشورتی را تشریح نکرده، جزئیات اعمال صلاحیت برای صدور نظر مشورتی به قواعد دیوان واسپرده شده است (Cuenot, 2013: 35). مواد ۱۵۹ و ۱۹۱ کنوانسیون حقوق دریاهای سخن از نظر مشورتی به میان آورده‌اند، اما تنها بر صلاحیت شعبه دعوی بستر دریا تصریح دارند (UNCLOS, 1982: Arts 159 & 191).

در این راه گفتنی است، بند ۱ ماده ۲۸۸ کنوانسیون حقوق دریاهای که مقرر می‌دارد: «یک دادگاه یا دیوان مذکور در ماده ۲۷۸ بر هر اختلاف مربوط به تفسیر یا اجرای این کنوانسیون که مطابق با این قسمت به آن دادگاه یا دیوان ارجاع می‌شود، صلاحیت خواهد داشت»، بدون تردید تنها به صلاحیتی تصریح دارد که در زمینه تفسیر یا اجرای کنوانسیون حقوق دریاهای باشد (UNCLOS, 1982: Arts 278 & 288(1)). از سوی دیگر، عبارت‌پردازی ماده ۲۱ اساسنامه دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای عام‌تر است و مقرر می‌دارد که صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای، دربردارنده تمام اختلاف‌ها و درخواست‌هایی است که مطابق با

۱. ماده ۲۷۸ کنوانسیون حقوق دریاهای که درصدد تبیین همکاری میان سازمان‌های بین‌المللی برآمده، مقرر می‌کند که «سازمان‌های بین‌المللی صلاحیت‌دار مذکور در این قسمت و قسمت ۱۳، تمام اقدامات مقتضی را به‌عمل خواهند آورد که به‌طور مستقیم یا با همکاری نزدیک با یکدیگر، انجام مؤثر وظایف و مسئولیت‌های خود تحت این قسمت را تضمین نمایند» (پورنوری و حبیبی، ۱۳۸۵: ۱۹۴).

کنوانسیون حقوق دریاها نزد آن تقدیم می‌شوند و نیز تمامی موضوعات مقرر در دیگر موافقت‌نامه‌هایی را که صلاحیت را به آن دیوان اعطا می‌کنند، شامل می‌شود (ITLOS Statute, 1982: Art. 21).

تفسیر کارکردگرایانه از اسناد می‌تواند به پویایی حقوق بین‌الملل در بستر زمان کمک کند. دیوان بین‌المللی حقوق دریاها با توجه به ماده ۳۱۸ کنوانسیون حقوق دریاها که مقرر می‌دارد «پیوست‌ها بخش لاینفک این معاهده خواهند بود. ارجاع به این معاهده یا یکی از قسمت‌های آن، ارجاع به پیوست‌های مربوطه آن نیز خواهد بود، مگر اینکه به صراحت طور دیگری مقرر شده باشد»، اظهار کرد که ضمیمه آن کنوانسیون، بخش جدایی‌ناپذیر کنوانسیون حقوق دریاها قلمداد می‌شوند (UNCLOS, 1982: Art. 318)؛ بنابراین اساسنامه دیوان بین‌المللی حقوق دریاها نیز به موجب ماده پیش‌گفته بخش جدایی‌ناپذیر این کنوانسیون دانسته می‌شود، چراکه اساسنامه دیوان در ضمیمه ششم کنوانسیون حقوق دریاها آمده است. به این ترتیب، وضعیت حقوقی اساسنامه دیوان مشابه وضعیت حقوقی است که کنوانسیون حقوق دریاها دارد و ماده ۲۱ اساسنامه را نباید تابعی از ماده ۲۸۸ کنوانسیون دانست (ITLOS Advisory Opinion, 2015: 7-9). ماده ۲۱ به صلاحیت دیوان در زمینه «اختلاف‌ها»، «درخواست‌ها» و «موضوعاتی» که در دیگر توافقات آمده‌اند، اشاره دارد. دیوان احراز می‌کند که مفهوم «موضوعات»، گزاره‌ای متمایز از «اختلاف‌ها» است و باید نظریات مشورتی را شامل شود (ITLOS Advisory Opinion, 2015: 8).

در واقع، ماده ۲۱ اساسنامه دیوان بین‌المللی حقوق دریاها، به‌خودی‌خود متضمن برخورداری دیوان از صلاحیت صدور نظر مشورتی نیست، بلکه مقررهای است که موجب می‌شود تا دیگر موافقت‌نامه‌ها به آن دیوان صلاحیت بدهند (ITLOS Statute, 1982: Art. 21). ماده ۱۳۸ قواعد دیوان بین‌المللی حقوق دریاها متضمن شرایطی است که باید پیش از اعمال صلاحیت وجود داشته باشند (ITLOS Rules, 1997, Art. 138). دیوان بین‌المللی حقوق دریاها، تصریح کرد که «به اتفاق آرا تصمیم می‌گیرد که [دیوان] صلاحیت صدور نظر مشورتی را که کمیسیون منطقه‌ای شیلات تقاضا کرده است دارد» (ITLOS Advisory Opinion, 2015: 62). اینکه دیوان بین‌المللی حقوق دریاها، به اتفاق آرا احراز و تصریح کرد که از صلاحیت صدور نظر مشورتی برخوردار است، به‌خوبی حکایت از آن دارد که دیوان رویکردی مترقیانه در خصوص گستره صلاحیتی خود اتخاذ کرده است (Lando, 2016: 441 & 442; Gavouneli, 2015: 919 & 920).

با توجه به ماده ۱۳۸ مجموعه قواعد دیوان بین‌المللی حقوق دریاها که مقرر می‌دارد دیوان

۱. مقایسه کنید با عملکرد دیوان بین‌المللی دادگستری در تفسیری که از کنوانسیون ۱۹۴۸ منع و مجازات جنایت نسل‌زدایی ارائه کرده و به تعبیر قاضی شهاب‌الدین، آن را به سندی مرده تبدیل کرده است (ICJ Judgment, 2015).

«می‌تواند» نظر مشورتی صادر کند، دیوان در صدور نظر مشورتی از اختیار صلاحیدی^۱ برخوردار است (ITLOS Rules, 1997, Art. 138)؛ به این معنا که دیوان، حتی در صورت احراز صلاحیت خود، می‌تواند از صدور نظر مشورتی امتناع کند. با این همه، دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای مقرر کرد که به‌خوبی در رویه قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری پذیرفته شده است که درخواست صدور نظر مشورتی نباید رد شود، مگر اینکه دیوان ناگزیر از رد درخواست صدور نظر مشورتی باشد (ICJ Judgment, 1996: 3, 12 & 15). چنین دلایلی در قضیه حاضر وجود نداشت، چراکه مسائل مطروح به اندازه کافی روشن بودند، دیوان، «نقش تقنینی» نداشت و دیوان، بدون رضایت دولت‌های ثالث غیرعضو کمیسیون منطقه‌ای شیلات در مقام بیان حقوق و تعهدات آنها نبود (ITLOS Advisory Opinion, 2015: 8). دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای، بر آن بود تا از رهگذر نظر مشورتی خود بتواند به کمیسیون منطقه‌ای شیلات در انجام کارکردهای خود یاری برساند (ITLOS Advisory Opinion, 2015: 85 & 86). نظر مشورتی ۲ آوریل ۲۰۱۵ در پاسخ به درخواست کمیسیون منطقه‌ای شیلات، نشان داد که دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای با تمام شعب خود، صلاحیت صدور نظر مشورتی دارد. در واقع، نظر مشورتی یادشده، بر این ادعا که دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای، به‌مثابه یک کل، فاقد چنین صلاحیتی است، خط انکار کشید (Treves, 2017: 313). به این ترتیب بود که دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای با احراز اینکه از صلاحیت صدور نظر مشورتی برخوردار است، صلاحیت خود را تنها منحصر به حل و فصل اختلاف‌های ترافیکی نکرد، بلکه خود را برخوردار از صلاحیت ارائه راهنمایی در زمینه تفسیر و اجرای کنوانسیون حقوق دریاهای و موافقت‌نامه‌های همسو با اهداف و موضوعات آن دانست.

۴. نتیجه

دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای در پس مواجهه با پرسش‌های کمیسیون منطقه‌ای شیلات کوشید تا صلاحیت خود را احراز کند و سپس به این موضوع پردازد که آیا می‌توان به پرسش‌های کمیسیون منطقه‌ای شیلات پاسخ دهد یا خیر؛ امری که در دیگر محاکم بین‌المللی برخوردار از صلاحیت صدور نظر مشورتی از جمله و به‌ویژه دیوان بین‌المللی دادگستری وجود ندارد، چراکه اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری و نیز صدور چندین نظر مشورتی از سوی این مرجع قضایی جای هیچ تردیدی در صلاحیت این دادگاه جهانی برای صدور نظر مشورتی باقی نگذاشته است، حال آنکه این امر در مورد دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای صادق نبود.

دیوان در این راه می‌بایست به سراغ سه سند در احراز صلاحیت خود برود؛ کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق

دریاهای، اساسنامه ۱۹۸۲ دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای و مجموعه قواعد ۱۹۹۷ دیوان و البته نسخه‌های روزآمد آن. این در حالی است که در هیچ‌یک از اسناد پیش‌گفته به‌صراحت سخنی از صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای برای صدور نظر مشورتی به میان نیامده و هر جا هم که بحث از نظر مشورتی شده، بر شعبه دعاوی بستر دریا تصریح شده است. با این همه، دیوان با تکیه بر ماده ۲۱ اساسنامه دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای و ماده ۱۳۸ مجموعه قواعد دیوان کوشید تا صلاحیت خود را احراز کند. به موجب ماده ۲۱ اساسنامه دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای، این دیوان صلاحیت پرداختن به تمام موضوعات و اختلاف‌های تقدیمی را دارد، منوط بر آنکه در زمره موضوعات داخل در دایره کنوانسیون حقوق دریاهای باشد یا اینکه به موجب موافقت‌نامه دیگری در زمینه فعالیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای تنظیم شده باشد. در این ماده بدون آنکه به رأی ترافعی یا نظر مشورتی اشاره شده باشد، با استعمال واژه Comprise بیان می‌دارد که تمام این موضوعات را در برمی‌گیرد.

دیوان طی قضیه شماره ۲۱ با تفسیری موسع که برگرفته از رویکرد کارکردگرایانه این دیوان است، اظهار کرد که ماده ۲۱ اساسنامه شامل هر نوع تصمیمی می‌شود؛ خواه صدور رأی ترافعی خواه نظر مشورتی. نیز این دیوان همسو با رویکرد تکاملی^۱ خود به ماده ۱۳۸ مجموعه قواعد دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای استناد جست و اظهار کرد که امر مطروح در ماده ۲۱ در زمینه صدور نظر مشورتی زمانی تحقق می‌یابد که درخواست صدور نظر مشورتی از دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای یا از رهگذر موافقت‌نامه‌ای بین‌المللی باشد. نیز دیوان این احتمال را ممکن دانسته است که درخواست صدور چنین نظری، از طریق هر کدام از نهادهایی باشد که به موجب آن موافقت‌نامه بتوانند درخواست نظر مشورتی بدهند. دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای که با تکیه بر دو ماده مذکور، احراز کرد از صلاحیت صدور نظر مشورتی برخوردار است بر آن شد تا به پرسش‌های چهارگانه‌ای که طی درخواست کمیسیون منطقه‌ای شیلات مطرح شده بود، پاسخ دهد.

بنابراین هر دولت یا سازمان بین‌المللی که در خصوص هریک از موضوعات در حیطه دیوان بین‌المللی حقوق دریاهای مسئله یا مسائلی داشته باشد، می‌تواند از آن دیوان به‌مثابه یک کل، یعنی از کل شعب دیوان، درخواست نظر مشورتی کند و تنها پیش شرط آن، این است که به‌نحوی از انحاء به آن امر رضایت پیشینی یا پسینی داده باشد. درخواست چنین نظری می‌تواند از طریق هریک از ارکان و مراجع که برای این امر ذی‌صلاح دانسته شده باشد، صورت پذیرد و نیازی نیست که لزوماً مرجع یا نهاد خاصی، چنین پرسش یا پرسش‌هایی را مطرح سازد.

دیوان در این راه که چالش‌های زیادی فراروی خود می‌دید، تصمیم گرفت تا با تأسی از نظام حقوقی کامن‌لا و البته برخی از محاکم بین‌المللی کیفری منطقه‌ای، از جمله و به‌ویژه دادگاه بین‌المللی کیفری

برای یوگسلاوی سابق از گزاره «دوست دادگاه» بهره گیرد؛ چه این امر نه تنها دیوان را در استدلال‌های خود تقویت کرد که توانست به هرچه پویاتر شدن تفسیر کمک کند. امری که با استمرار کاربست آن در رویه قضایی بین‌المللی، قوام خواهد یافت و استفاده روشمند از آن می‌تواند امری پسندیده در پهنه بین‌المللی باشد. نیز، دیوان بین‌المللی حقوق دریاها برای نورا فکنی هر چه بیشتر و بهتر بر چند و چون صلاحیت خود برای صدور نظر مشورتی به اختیار صلاح‌دیدی در صدور نظر مشورتی پرداخت. به آن معنا که در صورت احراز صلاحیت دیوان بین‌المللی حقوق دریاها جهت صدور نظر مشورتی، آیا می‌تواند از صلاح‌دیدی خود سر باز بزند یا خیر؛ دیوان بین‌المللی حقوق دریاها در این مورد به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری در صدور نظر مشورتی، به‌ویژه نظر مشورتی ۱۹۹۶ در خصوص مشروعیت تسلیحات هسته‌ای تمسک جست و هوشمندانه، بدون آنکه منکر وجود چنین حقی برای خود شود، از آن استفاده نکرد.

استدلال‌ها و در نهایت، احرازات مطروح در این قضیه به‌نحوی پیش رفته است که به حق، فصلی نو در احقاق حقوق مربوط به اختلافات بین‌المللی دریاها قلمداد می‌شود. در واقع، دیوان بین‌المللی حقوق دریاها با تفسیری تکاملی و رویکردی مترقیانه کوشید تا با ابزاری کارآمد برای احقاق سازوکاری قدیمی قائل شود که به‌خوبی در این راه موفق بود؛ امری که نه تنها می‌تواند به نورا فکنی در مسائل مربوط به حقوق بین‌الملل دریاها پردازد که می‌تواند به توسعه تدریجی حقوق بین‌الملل و وحدت مقرره‌ای در این زمینه بینجامد.

منابع

۱. فارسی

الف) کتاب

۱. پورنوری، منصور و حبیبی، محمد (۱۳۸۵). حقوق بین‌الملل دریاها: کنوانسیون حقوق دریاها (مصوب ۱۹۸۲)، تهران: مهد حقوق.

ب) مقالات

۲. صالحی، جواد (۱۳۹۵). نظریه مشورتی دیوان بین‌المللی حقوق دریاها؛ تجلی تعهدات دولت صاحب‌پرچم راجع به صید غیرمجاز کشتی حامل پرچم وی در منطقه انحصاری اقتصادی دولت ثالث. / *قیانوس‌شناسی*، ۲۸، ۱-۱۲.
۳. گیوم، ژیلبر (۱۳۸۳). آیا امروزه یکپارچگی حقوق بین‌الملل عمومی در مخاطره است؟. ترجمه محمدحسین رضانی قوام‌آبادی، پژوهش حقوق عمومی (پژوهش حقوق و سیاست سابق)، ۱۳، ۱۵۷-۱۶۹.
۴. محبی، محسن و آذری، هادی (۱۳۹۵). دعوی متقابل در دیوان بین‌المللی حقوق دریاها، دستاورد قرار ۲ نوامبر ۲۰۱۲ در قضیه کشتی ویرجینا جی (پاناما / گینه بیسائو). *مجله حقوقی بین‌المللی*، ۵۵، ۳۱-۵۲.

(ب) انگلیسی**A) Book**

1. Tanaka, Y. (2018). *The Peaceful Settlement of International Disputes*. Cambridge: Cambridge University Press.

B) Articles

2. Anton, D., Makgill, R., & Payne, C. (2011). Advisory Opinion on Responsibility & Liability for International Seabed Mining (ITLOS Case No. 17): International Environmental Law in the Seabed Disputes Chamber. *Australian National University, College of Law, Research Paper*, 11-06, 1-13.
3. Babu, R. (2015). "State Responsibility for Illegal, Unreported and Unrelated Fishing and Sustainable Fisheries in the EEZ: Some Reflections on the ITLOS Advisory Opinion of 2015", *Indian Journal of International Law*, 55, 239-264.
4. Gavouneli, M.(2015). Request for an Advisory Opinion Submitted by the Sub-Regional Fisheries Commission (SRFC) (ITLOS). *International Legal Materials*, 54(5), 890-926.
5. Lando, M. (2016). The Advisory Jurisdiction of the International Tribunal for the Law of the Sea: Comments on the Request for an Advisory Opinion Submitted by the Sub-Regional Fisheries Commission. *Leiden Journal of International Law*, 29, 441-461.
6. Musto, C., & Papastavridis, E. (2021). Tackling Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing through Port State Measures. *Melbourne Journal of International Law*, 22, 259-307.
7. Schatz, Valentin (2016) (a). "Combatting Illegal Fishing in the Exclusive Economic Zone-Flag State Obligations in the Context of the Primary Responsibility of the Coastal State. *Goettingen Journal of International Law*, 7(2), 383-414.
8. Schatz, V. (2016b). Fishing for Interpretation: The ITLOS Advisory Opinion on Flag State Responsibility for Illegal Fishing in the EEZ. *Ocean Development and International Law*, 47(4), 327-345.
9. Taghizadeh, Z. (2021). Illegal, Unreported and Unregulated Fishing under the Proceeding of the International Tribunal for Law of the Sea. *International Journal of Maritime Policy*, 1, 5-36.
10. Tanaka, Y. (2015). Reflections on the Advisory Jurisdiction of ITLOS as a Full Court: The ITLOS Advisory Opinion of 2015. *Law and Practice of International Courts and Tribunals*, 14(2), 318-339.
11. Treves, T. (2017). Introductory Note: The Jurisprudence of International Tribunal for the Law of the Sea in 2015. In Giuliana Ziccardi Capaldo (ed.), *The Global Community Yearbook of International Law and Jurisprudence 2016*, Oxford Academic.

C) Thesis

12. Cuenot, S. (2013). Advisory Opinion: A Bridge Between the CLCS and the ITLOS, Thesis to get Master's Degree, Supervised by Chie Kojima and Proshanto K. Mukherjee, Maritime law, Faculty of Law, Lund University. Open access at <http://lup.lub.lu.se/student-papers/record/3811848/file/3811853.pdf>

D) Cases

13. ICJ [International Court of Justice] (1996). Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion.
14. ITLOS [International Tribunal for the Law of the Sea] (1982). Statute of the

- International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS Statute) (Annex VI of the United Nations Convention on the Law of the Sea).
15. ITLOS [International Tribunal for the Law of the Sea] (1997). Rules of the Tribunal (ITLOS Rules) (ITLOS/8), as adopted on 28 October 1997 and amended on 15 March 2001, 21 September 2001 and 17 March 2009.
  16. ITLOS [International Tribunal for the Law of the Sea] (2011). Responsibilities and Obligations of States Sponsoring Persons and Entities with respect to Activities in the Area (Request for Advisory Opinion Submitted to the Seabed Disputes Chamber), Case No. 17, Advisory Opinion.
  17. ITLOS [International Tribunal for the Law of the Sea] (2013). Request for an Advisory Opinion to the International Tribunal for the Law of the Sea, Written Statement of the European Union.
  18. ITLOS [International Tribunal for the Law of the Sea] (2013). Request for an Advisory Opinion to the International Tribunal for the Law of the Sea, Written Statement of the United Nations Organization.
  19. ITLOS [International Tribunal for the Law of the Sea] (2013). Request for an Advisory Opinion to the International Tribunal for the Law of the Sea, Written Statement of the Permanent Secretariat of the Sub-Regional Fisheries Commission.
  20. ITLOS [International Tribunal for the Law of the Sea] (2013). Request for an Advisory Opinion to the International Tribunal for the Law of the Sea, Written Statement of the Germany.
  21. ITLOS [International Tribunal for the Law of the Sea] (2015). Press Release, Press 227, Tribunal Delivers Its Advisory Opinion Regarding Illegal, Unreported and Unregulated Fishing Activities, 02.04.2015.
  22. ITLOS [International Tribunal for the Law of the Sea] (2015). Advisory Opinion, Request for an Advisory Opinion Submitted by the Sub-Regional Fisheries Commission (SRFC) (Request for Advisory Opinion Submitted to the Tribunal), Case No. 21.

E) Documents

23. Agreement Establishing a Sub-Regional Fisheries Commission (SRFC Convention) (1985).
24. Amendment to the Convention of 29th March 1985 Establishing the Sub-Regional Fisheries Commission (1993).
25. Convention on the Determination of the Minimal Conditions for Access and Exploitation of Marine Resources within the Maritime Areas under the Jurisdiction of the Member States of the Sub-Regional Fisheries Commission (MAC Convention) (2012).
26. Food and Agriculture Organization of the United Nations (2001). International Plan of Action to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing.
27. United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) (1982). 1833. UNTS. 396.27.

F) Analytical Blogposts

28. Akende, Dapo (2011). The International Tribunal for the Law of the Sea Gets Busier, EJIL Analysis, August 2. <https://www.ejiltalk.org/the-international-tribunal-for-the-law-of-the-sea-gets-busier/>

29. Boon, Kristen (2013). New ITLOS Advisory Opinion Sought, *Opinio Juris*, April 10. <http://opiniojuris.org/2013/04/10/new-itlos-advisory-opinion-sought/>
30. Freestone, David (2011). Advisory Opinion of the Seabed Disputes Chamber of International Tribunal for the Law of the Sea on Responsibilities and Obligations of States Sponsoring Persons and Entities with respect to Activities in the Area, *ASIL Insight*, March 9. <https://www.asil.org/insights/volume/15/issue/7/advisory-opinion-seabed-disputes-chamber-international-tribunal-law-sea->
31. Romee van der Marel, Eva (2015). ITLOS Issues Its Advisory Opinion on IUU Fishing, *JCLOS*. <http://site.uit.no/jclos/2015/04/21/itlos-issues-its-advisory-opinion-on-iuu-fishing/>
32. Stephens, Tim (2015). ITLOS Advisory Opinion: Coastal and Flag State Duties to Ensure Sustainable Fisheries Management, April 16. https://www.asil.org/insights/volume/19/issue/8/itlos-advisory-opinion-coastal-and-flag-state-duties-ensure#_ednref24

G) Sites

33. <http://spsr.org/en/documents-and-institutional-resources> (Last visted: 2022. 08. 26).
34. <https://www.itlos.org/en/main/cases/list-of-cases/case-no-17/> (Last visted: 2022. 08. 26).

